СВОБОДА — SVOBODA

УКРАЇНСЬКИЙ ДНЕВНИК — UKRAINIAN DAILY

УРЯДОВИЙ ОРГАН ЗАПОМОГОВОЇ ОРГАНІЗАЦІЇ УКРАЇНСЬКИЙ НАРОДНИЙ СОЮЗ В ЗЛУЧЕНИХ ДЕРЖАВАХ АМЕРИКИ.

OFFICIAL ORGAN OF THE UKRAINIAN NATIONAL ASSOCIATION, Inc.

ТРИ ЦЕНТИ РІК XL. Ч. 145. Джерзи Ситі, Н. Дж., четвер, 23 червня 1932. VOL. XL. No. 145. Jersey City, N. J., Thursday, June 23, 1932. THREE CENTS.

БОРОТЬБА МІЖ СМИТОМ І РУЗВЕЛТОМ ЗАГОСТРЮЄТЬСЯ

ҐАРНЕР КАНДИДУЄ НА СТРОГО МОКРУ ПРОГРАМУ.

ШИКАҐО. — Боротьба між кандидатами до номінації демократичної партії на президентуру загострюється. Провідники ославленої Тамені Гол, демократичної орґанізації міста Ню Йорку, вже вибралися до Шикаґо, щоби підривати кандидатуру Рузвелта. Смит уже теж виїхав туди.

З інших кандидатів на передове місце висунувся знов Ґарнер, котрий виступив з публичною заявою, що демократична партія мусить заявитися недвозначно за відкликання прогибіції. Перший з кандидатів приїхав Берд, бувший ґубернатор Вірджінії.

Перша боротьба буде обертатися довкола іменування предсідника. Прихильники Смита хочуть мати предсідником Шавза, а прихильники Рузвелта — сенатора Волша з Монтани.

БОРА ДАЛІ ОБСТАЄ ПРИ СВОЇМ.

ВАШИНҐТОН. — У відповідь на критики своєї промови в конґресі про плятформу републиканської партії сенатор Бора видав публичну заяву, в котрій далі обстає при тому, що провідники републиканської виборчої кампанії стоять за відкликання прогибіції. Він подав рівночасно свою формулу плятформи, яку, на його думку, повинна би була приняти конвенція. Ця плятформа признає прогибіцію обовязуючим законом так довго, поки нарід не вжиє конституційних прав і доріг для зміни конституції.

В КОНҐРЕСІ.

ВАШИНҐТОН. — Сенат дебатував далі над проєктом Ваґнера про крізову допомогу. Він відкинув пропозицію, щоби радити цілу ніч; через це конґрес майже певно не зможе відложити нарад у суботу, але буде примушений радити й на другий тиждень.

Палата послів відмовила признати 1 міліон 400 тисяч долярів на боротьбу проти язви пільних коників. Вона ухвалила резолюцію Сабата, котра уповажнює палату розслідити почтовий департамент.

ВИТАЮТЬ ЛЕТУНКУ.

ВАШИНҐТОН. — Паню Потнем, першу жінку, що сама перелетіла Атлянтійський океан, принято в столиці на цілому ряді врочистостей. Між іншим президент Гувер доручив їй медалю Краєвого Ґеоґрафічного Товариства, величаючи її в імени краю за відвагу й справність у літанню. Палата послів витала летунку гучною демонстрацією.

ҐАЗ ЗАТРУЇВ 35 ЛЮДЕЙ.

НЮ ЙОРК. — З одної пральні в Бронксі добувся через зіпсуту руру зелено-жовтий ґаз, званий хльориною, та, діставшися на вулицю, затруїв 35 осіб. Сотки людей, що переходили туди, хлипнувши ґазу, стали зараз кашляти. Дехто втратив притомність. Люди стали втікати перед зеленковатою хмаркою. Амбулянси забрали до шпиталів кільканацятеро людей, з котрих більшість уже вийшла зі шпиталю. Кількоро, що вдихнули ґазу більше, ще в шпитали.

Поліція розслідила справу й каже, що за випадок ніхто не поносить вини.

„ПІДЛОЖИВ ПІД НОҐИ" ІНФЛЮЕНЦУ.

ТОРОНТО (Канада). — Д-р Форд Меклафлин з Гемилтону вложив музичну композицію під наголовком „Інфлюенца". Має вона представляти музикою почуття людини, яка дістає цю недугу, слабне, хорує сильно, а відтак видужує.

НОВИЙ УРЯД ЧІЛЕ ЗДУШУЄ КРІВАВО КОМУНІСТИЧНІ ЗАВОРУШЕННЯ.

САНТІЯҐО. — Уряд Давілі здушив оружною силою викликані комуністами заворушення у Вальпарайсо. В заворушеннях згинули 5 осіб. Спокій привернено.

ШАРКІ ВИГРАВ БІЙКУ НА КУЛАКИ ЗІ ШМЕЛІНҐОМ.

НЮ ЙОРК. — У новім стадіюм Медисон Сквер Ґарден Бовл у Квінс відбулась у вівторок вечером кулачна бійка за чемпіонат світа між Німцем Шмелінґом, дотеперішнім чемпіоном, та його визовником, бостонським боксером Шаркі. Бійка тревала 15 „равнд". По скінченню бою комісія мечу признала 2 голосами проти 1 побідником Американця Шаркі.

Це рішення дуже не подобалося більшій частині публики, яка вважала, що Шмелінґ бився ліпше. Такої самої думки є більшість боксерських знавців та ґазетних спортових редакторів, котрі бачили цю боротьбу.

Меч був великим успіхом з фінансового боку. На бійку зявилися коло 70,000 глядачів. Зі вступу зібрано коло пів міліона долярів. З того 25% призначено на добродійну ціль, а саме на так званий молочний фонд для бідних дітей.

Бійку описували теж на радіо, і богато радіових слухачів теж були розчаровані рішенням комісії.

РАДЯНСЬКЕ СЕЛЯНСТВО У СТАЛІНА.

Московська рада народніх комісарів зменшила, як відомо, скільність збіжа, яку мають дати колхози державним маґазинам тільки під натиском великої делеґації селянства. Явилася вона перед Кремлем і зажадала, щоби допуститити її до самого Сталіна. Відділ чекістів пробував селян розіґнати, але вони не вступилися. Остаточно вибрана невеличка депутація удостоїлася послухання у червоного диктатора. Депутація представила йому розпучливий стан селянства, яке з причини неврожаю та голоду не може виконати хлібозаготівлі на основі наказаного пляну. Якщо уряд не зробить уступок, то він знайдеться перед великим бунтом селян. Сталін скликав негайно політбюро, на якому й рішено піти на зустріч селянським домаганням і зменшити на 300,000 пудів скількість збіжа, яке мають доставити колхози в цьому році.

АРЕШТУВАЛИ МІЖНАРОДНЬОГО ЗЛОДІЯ.

В Бориславі арештували міжнароднього злодія, Йонаса Шпіґля, що останніми часами перебував за кордоном, а вернувшися м. р. до Польщі, вкрав у поїзді Краків—Катовиці 40 тисяч долярів. Шпіґель походить з Борислава, де недавно купив собі дім. Шпіґля відставлять до Кракова.

ГОЛОДНИЙ ВІЙТ.

Львівські ґазети пишуть про такий випадок. До Львова приїхав зі села якийсь господар. Привіз на продаж дрова і бараболю. На вул. Зеленій спинив віз і підійшов до якогось прохожого. Почав оповідати про себе. Від двох днів їздить по місті. Не може продати ні дров, ні бараболь. Не має за що купити собі хліба. Голодує. „Хоч я війт — і тут назвав своє село — витягаю руку по пару ґрошів на хліб. Я голодний... — І почав лихословити.

ПОЖЕЖІ.

В стодолі Катерини Бойко в Буринці, пов. Жовква, вибухла пожежа, що знищила хату, господарські будинки та перекинулася на сусідні будинки Гриця Скоропада. Шкода 5,000. — В Губкові, пов. Костопіль, згоріли 34 хати, господарські будинки, живий та мертвий інвентар. Страти оцінюють на 100,000 золотих.

ҐОРҐУЛОВ, ЦЕ ПРИБРАНЕ ІМЯ БОЛЬШЕВИЦЬКОГО ПРОВОКАТОРА.

Крім галицького Українця, також Росіянин Астакос (назвище грецьке), який жие в Гавр, у Франції, пізнав у фотографії Павла Ґорґулова, большевицького чекіста.

Астакос приїхав до Парижа і заявив на поліції, що він знав д-ра Павла Ґорґулова, котрого вбили большевики в 1918 році. Те імя тоді присвоїв собі Золотанес, убийник президента Франції.

Астакос заявляє, що знає Золотанеса з дитячих літ і він його не може здурити, що нібито він Ґорґулов.

Убийника привели на стрічу з Астакосом і при стрічі убийник неначе стратив притомність та нічого не міг говорити.

НОВЕ БОЛЬШЕВИЦЬКЕ ЗВІРСТВО.

Румунська преса повідомляє з місцевости Тібінану про нову кріваву масакру цивільного населення на радянському березі Дністра. Напроти Тібінану по радянському боці лежить місцевість Дубосари з православним населенням. В часі Великодних свят люди з Дубосар, почувши голос дзвонів з другого боку Дністра, рушили під проводом священика походом над сам беріг ріки, щоби відправити богослуження під голим небом. Цей похід побачила кінна стежа большевицької граничної сторожі і, не зважаючи на дітей та жіноцтво, зробила шаржу на людей і потратувала кільканацять осіб. Незабаром наспіла друга большевицька стежа й дала кілька сальв до людей зі скорострілу. Число вбитих і тяжко ранених доходить до 100 осіб. Вбитих кинули здичілі вояки опісля в ріку.

В цілій околиці над Дністром звірство большевицької граничної сторожі викликало величезне обурення.

ВІДКИ ВЗЯЛИСЯ КАРТИ ДО ГРИ.

Здається, що карти до гри мають свою вітчину в Індії. В Европі введено гру в карти коло р. 1320. У році 1393 складено нову гру в карти для умово хорого короля Карла VI. Не дуже то добрий знак для картограїв. Давніще знали штуку виробляти найкращі карти Французи. Англійці аж у 17 століттю впровадили в себе карти до гри.

НЕ КРАДИ ПО ЗМОЗІ!

Жидівські діти, що ходять до середніх шкіл у Польщі, мають свій учебник релігії, друкований по гебрейськи і по польськи. Цей підручник затвердило і до шкільного вжитку поручило міністерство віроісповідань і освіти. Переглядаючи цей підручник, читач спиняється на семій заповіди божій. Всі християни знають, що ця заповідь забороняє, отже: не кради, не присвоюй собі чужої річи, не кривдь нікого на маєтку, не ошукуй і т. п. В жидівському підручнику стоїть інакше: при словах „не ошукуй" додані слова: „наскільки можеш". Що жиди держаться подвійної моралі, пише з цього приводу „Ґ. Варшавська", знаємо це всі добре. Але чи міністерство освіти мусить на їхню інтерпретацію заповідей глядіти крізь пальці, це вже річ щонайменше спірна. А може влада виховує собі тим способом чесних податників?

„СИНИ СВОБОДИ" ДАЛІ ПАРАДУЮТЬ.

За один тиждень поліція в Британській Колумбії арештувала знову поверх триста духоборів з відомої секти Синів Свободи за їх демонстраційні паради без убрань. Всіх засуджено по три роки вязниці.

Дотепер увязнено 785 осіб, дорослих і дітей. Всіх дорослих покарано трирічною вязницею, а поверх 100 дітей, у віці від 5 місяців до 17 літ, відділено від батьків і віддано на виховання до ріжних виховничих інституцій.

Ґенеральний правник провінції заявив, що уряд є готов увязнити всіх 5,000 духоборів, якщо вони також відважуться на такі походи.

9 ДЕПОРТОВАНИХ З АРҐЕНТИНИ.

До пристані Ґдині причалив арґентинський корабель „Чако" і висадив на беріг 9 депортованих, що походять з Польщі. Серед висаджених є 6 Жидів, 2 Поляки, 1 Українець (Волиняк) і 1 Білорусин. Є це ремісники, що після останніх заворушень в Арґентині знайшлися на чорній лісті арґентинської влади за приналежність до професійних союзів, які брали участь у протидержавних виступах. Польська поліція переведе доходження в справі тих депортованих і, наскільки вони провинилися чим проти Польщі, передасть їх слідчій владі; колиж ні, відставить їх до місця приналежности.

ДОБРОВІЛЬНІ РОБІНЗОНИ.

Молодий берлінський лікар, Фрідріх Ріттер, і його жінка замешкали тому два роки на малім вульканічнім острівчику, що входить у склад Ґаляпаґського архіпелягу й віддалений кількасот миль від південно-американського побережа. Добровільні вигнанці ведуть на цьому острові, який вони назвали Фльореана, життя Робінзонів. Ріттер і його жінка живляться овочами й яриною; за два роки вони ні разу не їли мяса ні хліба. В перших місяцях свого побуту на острові вони жили в невеличкій хатині, одначе незабаром мусіли побудувати дім, окружений плотом для охорони перед дикими звірами. За той час Робінзонів відвідала тільки одна людина — приятель Ріттера, що приїхав моторовим яхтом і привіз їм у дарунку малого осла. Подруги Ріттер сказали йому, що щасливі з такого життя, не тужать за цивілізацією і не думають вертатися назад. Вони нічим не звязані з рештою світа, який їм пригадує тільки іноді дим корабля, що перепливає далеко від Фльореани.

БЕСАРАБСЬКІ СЕЛЯНИ ГОРНУТЬСЯ ДО КООПЕРАТИВ.

Кооперація й перед війною пустила коріння на Бесарабщині. Тепер зібрання бесарабських хліборобів прийшло до переконання, що тільки кооперативи можуть стати основою нової орґанізації й поліпшення сільського господарства. Нема тижня, щоб у Бесарабії не основано одної, а то й кілька нових кооператив. По селах основуються головно рільничі стоваришення.

ПОДРУЖА ТРАҐЕДІЯ В СЛОВАЦЬКОМУ СЕЛІ.

У селі Семші біля Кошиць на Словаччині 26-літній селянин Мартин Капцар від якогось часу став докоряти своїй 18-літній жінці, що мала любовника. Жінка через те покинула чоловіка та пішла в найми. Капцар одного вечора підіждав на неї та просив, щоби до нього вернулася. Коли жінка не хотіла, вистрілив до неї тричі з револьвера. Жінка впала непритомна, потім її відвезли до коцицького шпиталю. Капцар побіг до якоїсь селянки, переказав через неї родичам, щоби йому простили, а потім побіг над став, вистрілив собі в серце та мертвий впав у воду. Тіло його витягли щойно за кілька годин. Тому кілька літ суд засудив був Мартина Капцара на 5 літ тюрми за це, що вбив свою суджену.

ФРАНЦІЯ ЗАГАНЯЄ В КУТ МІЖНАРОДНІ КОНФЕРЕНЦІЇ ПО ОБЕЗЗБРОЄННЮ Й РЕПАРАЦІЯМ

ЛЬОЗАННА (Швайцарія). — Міжнародні конференції по обеззброєнню й по репараціям тепер переживають тяжку крізу. Французький премієр міністрів, Еріо, катеґорично заявив, що Франція не погоджується на американський плян зменшення зброєння ріжних держав. На цей плян більшість держав, учасниць конференції, в принципі погодилася. Французька катеґорична відмова приняти цей плян знову заганяє конференцію в сліпий кут, бо годі знайти скоро нову формулу для обмеження та реґулювання зброєння держав.

Таксамо на конференції по репараціям Еріо рішучо виступив проти пляну повного скасування німецьких репарацій, як то пропонував голова конференції, анґлійський премієр міністрів, Мек Донелд, та з яким більшість делеґацій погоджувалася в принципі. Еріо каже, що Франція готова зґодитися на мораторію й чекати два, три, або й більше років чергових німецьких сплат. Тимчасом він пропонує означити суму репарацій, яку остаточно зможе заплатити Німеччина. Тоді цю суму розділити між Европу й Америку. Ця частина німецьких репарацій, що припалаб тоді на Америку, малаб іти на покриття воєнних боргів Европи Америці.

Таке становище Франції обидві конференції ставить в дуже тяжку ситуацію. Всі учасники конференцій тепер старанно шукають виходу зі сліпої вулиці, щоб не допустити конференції до розбиття.

ЯПОНІЯ ОСТЕРІГАЄ АМЕРИКУ.

ТОКІО (Японія). — Сюди прибув новий американський амбасадор, Джозеф Крю. На його честь уряджено урочистий равт, на якобу бувший японський амбасадор у Злучених Державах, вайкавнт Кукуджіро Іші, виголосив довшу промову про розмежування світових інтересів ріжних держав. Він з особливим притиском говорив про те, що всі держави Европи й Америки повинні зрозуміти, що Азія є для Азійців. Зокрема він висловив певність, що Америка знає межу свого впливу в Азії й тому не буде її переступати, щоб не наразитися на конфефлікт з Японією.

При тім він ясно й твердо заявив, що в Азії, а особливо на побережах Тихого океану, Японія має свої інтереси й нікому не дозволить втручатися в її сферу впливів. Америці радить памятати, що ще президент Рузвелт рішучо відмовлявся втручатися в азійсько-тихоокеанські справи взагалі, а в справи Манджурії та Далекого Сходу зокрема й тому він радить таксамо й тепер Злученим Державам триматися подалі від цих справ.

ЗЛЕ З НОВИМИ КОМУНІСТИЧНИМИ ФАБРИКАМИ.

МОСКВА (СССР). — Президент економічного вищого совіту, Орджонікідзе, знову звернувся з черговим своїм обіжником до комуністів, завідувачів ріжних фабрик та заводів, що уставляють частини для Сталінської автомобілево-тракторної фабрики. З огляду на те, що ці фабрики не виконують своїх завдань, уся протукція Сталінської фабрики, найбільшої в радянському союзі, дуже відстає від плянів пятирічки.

Орджонікідзе грозить судом і розстрілом тим завідувачам фабрик і заводів, яких підприємства не будуть виконувати свого завдання. Це одна з чергових спроб Орджонікідзе підтягнути радянську промисловість, яка катастрофально відстає від всіх плянів пятилітки.

ЯПОНЦІ ДАЛІ БЮТЬСЯ З КИТАЙСЬКИМИ ПОВСТАНЦЯМИ.

ТОКІО (Японія). — З Манджурії повідомляють, що на півночі від Гайлуна, який лежить недалеко російського кордону, японська бриґада під командою ґенерала Гіраґи розбила великі сили китайських повстанців. Штаб бриґади повідомляє, що більше як 1,000 повстанців убито, а ще більше поранено. Зі сторони Японців вбито 13 жовнірів та 28 поранено.

Ґенерал Гіраґа повідомляє, що він сподівається скоро остаточно винищити всіх повстанців у районі своєї бриґади.

ГІТЛЕРІВЦІ НЕ ВГАМОВУЮТЬСЯ.

БЕРЛІН (Німеччина).—В багатьох містах Німеччини гітлерівці роблять далі бешкети й провадять боротьбу зі своїми противниками та поліцією, що старається підтримувати спокій. За останню добу в бійці гітлерівців зі своїми противниками та поліцією вбито двох гітлерівців, а кілька осіб з ріжних груп поранено.

Особливо завзято гітлерівці виступають тепер проти баварського уряду, який не дозволив їм відновити своїх орґанізацій та зявлятися на вулицях у своїх уніформованих рудоватих сорочках. Гітлерівська преса грозить імперському урядови поваленням, коли він „не змусить" Баварію дати дозвіл на відновлення фашистівських орґанізацій у Баварії, згідно з декретом імперського уряду.

"SVOBODA" (LIBERTY)
FOUNDED 1893
Ukrainian newspaper published daily except Sundays and holidays at 81-83 Grand Street, Jersey City, N. J.
Owned by the Ukrainian National Association, Inc

Edited by Editorial Committee

Entered as Second Class Mail Matter at the Post Office of Jersey City, N. J. on March 30, 1911, under the Act of March 8, 1879.

Accepted for mailing at special rate of postage provided for in Section 1103 of the Act of October 3, 1917, authorized July 31, 1918.

SUBSCRIPTION RATES: Three cents a copy		ПЕРЕДПЛАТА: Поодиноке число три центи.	
One year	$ 7.00	На рік	$ 7.00
Six months	$ 3.75	На пів року	$ 3.75
Three months	$ 2.00	На три місяці	$ 2.00
Foreign and Jersey City Rates:		В Джерзи Сіті і Заграницею:	
One year	$10.00	На рік	$10.00
Six months	$ 5.00	На пів року	$ 5.00
Three months	$ 2.75	На три місяці	$ 2.75

За оголошення редакція не відповідає.

За кожду зміну адреси платиться 10 центів.

З Канади належить посилати гроші лише на т. зв. Foreign Money Order.

Тел. „Свободи": Mongomery 5-0498. Тел. У. Н. Союза: Montgomery 5-1838.

Адреса: "SVOBODA", P. O. BOX 346, JERSEY CITY, N. J.

ЗАМІСЦЬ РОБОТИ БАЛАКАНИНА

Що економічний стан широких кругів населення Америки є тяжкий, це знають уже всі, навіть ті, що донедавна це так краснорічиво заперечували. До вух конґресу приходять тепер щораз виразніші голоси про страшний стан безробітних.

Недавно це зробили американські ветерани, які кажуть, що тепер є в Америці що найменше 600,000 ветеранів великої війни без заняття.

Говорять це саме заряди ріжних американських міст, котрих фонди на допомогу вичерпуються без вигляду добути допомогу звідкиінде. „Безнадійність — говорили вони в понеділок на переслуханню перед сенаторами Ла Фолетом і Костиґеном — веде до розпуки, яка може довести до вибуху скорше, як собі уряд представляє".

На цьому самому переслуханню ставали представники Американської Федерації Праці, щоби предложити сенатови нові факти про безробіття та добиватися від конґресу акції на допомогу. Вони подали урядови дуже поважну осторогу: „Якщо конґрес не зробить чогось путнього для полекші, то на слідуючу зиму будеться вже кричати не за спасення голодуючих, але за спасення уряду".

Що на це робить уряд і конґрес?

Перед конґресом є тепер проєкт видати з каси федерального уряду 2 міліярди долярів на розпочаття ріжних публичних робіт. Ці роботи, як кажуть проєктодавці, дали би працю 2 міліонам людей.

Є люди, які критикують такі заключення. Кажуть, що будівлі, вартости два міліярди долярів, не можуть дати роботи двом міліонам робітників. Кажуть, що це може допомогти тільки далеко меншій скількости робітників, і то лише на короткий час. Кажуть, що допомога в цій формі, раз дана, буде притокою до інших подібних експериментів, що це буде шкодити урядам стейтів і міст, і таке інше.

Всі ці арґументи можуть мати якусь стійність, тільки, що ті, котрі їх підносять, самі нічого не роблять, кромі цеї критики. Вони показують на недостачі допомоги, проєктованої іншими, але самі не показують, що зробити, щоби допомога була й сейчас, і вистарчаюча, і треваюча. Вони тільки забирають конґресови час пустими критиками: через них здається, що щось робиться, тоді, як на ділі не робиться нічого. Серед бездільности наближаються конґресові вакації, а за ними зима.

НОВЕ СЛОВО „РІДНОЇ ШКОЛИ"

(З нагоди останнього Загального Зїзду).

Хто є в спроможности глядіти обективно на той живий рух, який в останній передлітній добі зазначився на рідній галицькій землі, цей мусить ствердити, що серед нарад зборів та зїздів ріжних центральних орґанізацій на галицькій Україні таки найживіше виявила „Рідна Школа" своє істнування, свою діяльність, досягнення та погляд у будучність. Дня 12. червня ц. р. відбулося у Львові серед здвигу українського громадянства традиційне Свято Молоді, в якому з огляду на ювилейний час узяли участь діти не тільки 25-ох львівських установ „Рідної Школи", але також численні гурти провінціональних її шкіл. Це молодь „Рідної Школи" немов побисувалася своєю дісципліною, фізичним розвитком, зростом почуття рідної краси. Громадянство, яке може гордитися, що власними засобами створило таку інституцію, немов перевірювало, який дух панує в тієї молоді, що її взяло на виховання Товариство „Рідна Школа".

Дня 15. червня ц. р. влаштували у Львові українські центральні товариства величаву Ювилейну Академію в честь „Рідної Школи", на якій заповнила українська публика вщерть салю Великого Міського Театру. А там представник найстаршого українського товариства „Просвіта", редактор Василь Мудрий, доказував прикладами, як то „Рідна Школа", не дивлячися на дуже важкі обставини, виховує свою молодь на громадян, свідомих своїх великих і будучих завдань, на розумних, культурних будівничих нашої долі, на гідних переємників національних традицій і на правдивих лицарів національної культури.

Про оба названі виступи „Рідної Школи" далось би й треба би багато сказати, але тимразом замісць оглядатися назад, поглянемо наперед.

Дня 16. червня ц. р. відбувся Загальний Зїзд філіяльних делеґатів „Рідної Школи". А наради цього Зїзду будуть мати не тільки для „Рідної Школи", але й для українських земель переломове значіння з огляду на обовязуючі від 1-го липня ц. р. нові шкільні закони в Польщі та з огляду на дуже ясне та засадниче становище Загального Зїзду до шкільної політики Польщі супроти Українців, які живуть тут як автохтонний нарід.

Піднесена до значіння найвищого національного орґану в справах українського шкільництва й виховання, ставила „Рідна Школа" ще в 1925 р. на свому Загальному Зїзді засадничі домагання в справах шкільництва іменем українського народу, але тоді під натиском адміністраційної влади, яка вважала ці домагання за суто політичні, мусіла „Рідна Школа" зняти дотичні резолюції під загрозою розвязання товариства й — очевидно — всіх дальших наслідків, як розвязання її шкіл, переходу майна і т. п.

Одначе життя не знає зупинок. Воно витворює такі сили, які не дають зміститися в ніякі рамці, особливо — коли вони затісні. Зрештою — сьогодні „Рідна Школа" вже не тільки формально, по всенародній ухвалі з 1923 р., але справді, по суті **стала всенародньою інституцією.** Відти в неї більше відваги. Тому дня 16. червня 1932. почула ця адміністрація авторітетний голос українського народу з його домаганнями в підставній справі. „Загальний Зїзд Рідної Школи домагається **української національної школи всіх катеґорій на території, заселеній українським народом".** Таке було перше, загальне домагання. А за цим пішли домагання подрібніші: знесення закону з 1924 р. про утраквізм; такого змісту навчання й виховання (програми, підручники, виховна система), щоби **державні і приватні школи** усіх типів і ступнів **відповідали національним, культурним і суспільним потребам українського народу та спиралися на джерелах його культури й традиції.** Дальше пішли домагання, **щоб управа українського шкільництва була в українських руках і щоби в українських школах українську молодь учив і виховував український учитель!** Зовсім слушне таке домагання. На 74,329 учителів у Польщі (1930/31 р.) було Українців заледви 4,964, з яких 1,056 працювали в західній Польщі. А скільки з них працювали й працюють при польських школах на своїй землі!

Не забув Загальний Зїзд і на найвищу освіту, домагаючися відкриття українського університету, а покищо — принимання української молоді — без ніяких обмежень — на всі факультети істнуючих високих шкіл.

І практична, економічно-промислова сторінка будучого українського розвитку знайшла місце в резолюціях, ухвалених на обговорюваному Загальному Зїзді.

„З огляду на те, що досі **нема фактично ані одної української державної фахової школи,** Загальний Зїзд „Р. Шк." домагається заснування на державні кошти на области української території **державних мужеських і жіночих фахових шкіл** з українською мовою навчання всіх щаблів і типів, а саме: економічно-торговельних, ремісничих, промислових і технічних у такій скількости, що відповідала би відсотковій скількости українського населення тих областей".

Важним виховним чинником є книжки (підручники), яких уживає школа. Підручники, вживані в державних школах у Польщі, не мають зовсім на оці тієї дійсности, що з них має черпати освіту, свідомість, що має набиратися ідеалів також українська молодь. Тому на Загальному Зїзді впало одноголосне домагання:

„Перевірити дотеперішні шкільні підручники й усунути з них усе, що обиджає чи дразнить почування українських дітей, та доповнити їх матеріялами з области "ucrainica" (українознавства").

Такі тверді слова впали на сьогорічному Загальному Зїзді „Рідної Школи". Вони впали зі зболілих грудей батьків, перенятих журбою за будучність народу; батьків-громадян, що репрезентували всенародню шкільно-виховну орґанізацію. Як поставиться до цих домагань польська влада, це інша справа.

„Рідна Школа" не забула й про сіру буденщину й не налякалася поставити тверді домагання також і до власного суспільства, вказуючи йому певну, хоч тернисту дорогу на переходовий час. **Лев Ясінчук.**

СВЯТО ГРУЗИНСЬКОЇ САМОСТІЙНОСТИ

(Допис із Праги, Чехословаччина).

Хто з Українців не знає Грузинів? Це маленький триміліоновий нарід, що жиє на Кавказі під сніговими верхами велетенських гір Казбека та Ельбруса. Більше як 2,000 років жиє цей нарід на своїй землі, перебув усе лихоліття давньої давнини, відстояв свою незалежність аж до кінця 18 століття. Російська цариця Катерина, що звеліла зруйнувати Запорозьку Січ та скасувати останні сліди української козацької держави, таксамо силою прилучила до „матушки Росії" й маленьку Грузію. Але грузинський нарід не забув про свою свободу. При кінці 19. в. в Грузії повстав політичний рух під проводом грузинської соціял-демократичної партії. Грузинські революціонери грали визначну ролю в російському революційному русі, бо розуміли, що без повалення царату грузинський нарід не визволиться.

Як настала революція 1917 року, то Грузини, як і Українці, Лотиші, Естонці й інші народи Росії, не думали на початку відділюватися від Росії. Мали надію, що в вільній федеративній републиці вони забезпечать собі національну свободу. Але незабаром прийшло розчарування в російській демократії та в російських соціялістів.

Україна перша проголосила свою незалежність четвертим універсалом Центральної Ради 22 січня 1918 року. Слідом за цим пішла також Грузія, яка проголосила свою самостійність 26 травня 1918 року. Але тільке несповна три роки тішилася Грузія свободою. 21. лютого 1921 року на Грузію несподівано напали 200 тисяч російських червоноармійців. Уперто боролася проти московської навали геройська грузинська армія, але проти такої сили не могла встояти. Грузинська влада мусіла покинути рідний край. Грузинський парлямент складався на 75% з соціял - демократів. Головою влади був і зістався й на чужині провідник грузинської соціял-демократичної партії Ной Джорданія.

Грузинська влада перебуває постійно в Парижі. Грузинська політична еміґрація розсіяна по всіх країнах західньої Европи. Що року грузинська кольонія в Празі улаштовує свято грузинської незалежности. Приходять на це свято Українці, Чехи, Вірмени, Білорусини. Також приходять і деякі Росіяни, які вважають, що большевики насильним прилученням Грузії до Росії зовсім не послужили для інтересів російського народа. 26 травня в салі готелю „Монополь" відбулося сумне свято з приводу проголошення грузинської незалежности. Головував на цих сходинах предсідник Сенату Чехословаччини і член виконавчого комітету Соціялістичного Інтернаціоналу, Совкуп. В своїй промові Совкуп зазначив, яке тяжке теперішнє положення цілого світа. Банкротують такі держави, як Німеччина, Австрія, Угорщина. Югославія перебуває напередодні революції: ніхто не платить податків, податкових екзекуторів селяни вбивають. Господарська кріза давить і СССР. Вже ніхто з капіталістів не хоче давати кредитів на „пятирічку".

В Европі та в цілому світі зросли фашистівські, диктаторські настрої. Знов підіймають голову прихильники війни. На Далекому Сході, казав д-р Совкуп, може дуже скоро прийти до военного конфлікту між Японією та СССР. Є небезпека, що цей конфлікт може викликати війну також у західній Европі. Соціялістичний Інтернаціонал обговорював у Циріху небезпеки війни на Далекому Сході й ухвалив відому постанову 22 травня 1932 року. **Як би не було,** кінчив Совкуп, **мусите ви всі, соціялісти Сходу Европи, бути готові до великих подій.** Бо **може вже небаром вернетесь для праці між своїми народами. Не забувайте, що в момент революції треба менше говорити, а більше робити.** Друге — це единість політичних сил для осягнення мети: визволення.

Після Совкупа взяв слово провідник російських есерів, В. Чернов. Він заявив, що його партія не може погодитися з постановою Виконавчого Комітету Соціялістичного Інтернаціоналу про небезпеку війни. **Ми,** казав він, **мусимо відкинути той погляд, що ніби інтереси диктатури Сталіна рівнозначні з інтересами російської революції. Большевики фактично задавили свободу й революцію. Соціялісти не можуть бути з японським імперіялізмом або з імперіялізмом Пілсудського, але не можуть вони бути і з сталінцями.** Мусимо шукати середнього шляху. **Ми** не обороняли царського режіму в війні 1914—1917 року, і з таким самим правом не можемо служити для ратування режіму Сталіна.

Після Чернова говорив від Українців соціял-демократ П. Феденко. Він заявив, що не міг бути на засіданню виконавчого комітету Соціялістичного Інтернаціоналу і висловив жаль, що також представники української соціялістично-радикальної партії та грузинської соціял-демократичної партії не були на цім засіданні. Іменем української соціял-демократичної партії Феденко заявив, що **резолюція** Соціялістичного Інтернаціоналу, вироблена російськими соціял-демократами, **нереальна, нездійснима.** Як **може соціялістична партія** стати **осторонь від визвольної боротьби свого народу? Стати вбік від цієї революційної боротьби для соціялістичної партії булоб те саме, що поповнити політичне самогубство. Говорять про „революційний режім" в СССР. Але що зосталося тепер від того „революційного режіму? Голод, смерть, кров.** Не забуваймо, що потвора большевизму викликає проти себе небезпеку фашистівської диктатури. **Ми,** заявив промовець, **не підемо з японським, ні з польським імперіялізмом; ми вважаємо нову світову війну з теперішніми технічними засобами за страшне нещастя для всього людства.** Але колиб така війна всеж таки вибухла, **то українська соціял-демократія,** яя і раніше **стане за свій народ.**

Режім Сталіна такий слабий і зненавиджений народніми масами, що неминучо впав би при военному конфлікті. І тоді **для України найбільше небезпечна булаб російська білоґвардійщина, російські фашисти та польський імперіялізм.**

Після Феденка говорив Українець Славинський, який зазначив, що Українці не хотять війни і навіть, колиб хотіли, то не можуть її викликати, бо не мають своєї держави. Але своєї ідеї **національної свободи у вільній українській державі Українці ніколи не зречуться.** Від імени Білорусинів говорили Захарко і Гриб: обидва вказували на лицеміріи заяви російських та польських політиків, що вони, мовляв, хотять „визволити" Білорусь та Україну, а на ділі хотять закувати ці народи в кайдани. Від російських есерів говорили також Архангельський та Гуревич, від вірменської соціялістичної партії „Дашнакцутюн" говорив Бадаліян.

Голова сходин Совкуп висловив у своїй промові побажання, щоб присутні на грузинському національному святі могли вже в недалекому часі вернутися в свої країни для праці на добро своїх народів, які тепер гинуть у большевицькому ярмі.

Перед закриттям святочних сходин музика заграла грузинський та чехословацький національний гимн.

В. Будзиновський.

ЯК ЧОЛОВІК ЗІЙШОВ НА ПАНА

(Оповідання).

(12)

Вона оглянула всі столи і приступила до одного. Торгувала азалію. Не виторгувала, бо пішла до другого стола. Оглядала довгий час, сперечалася з огородничкою, нарешті купила азалію і якийсь другий цвіт. Служниця взяла один вазон більший, брат другий менший. Стефан аж дрожав з нетерпеливости, коли вже те скінчиться і коли вона лишиться сама.

— Тепер — думав — уже кінець. Тепер служка і брат підуть собі.

Пішли, та з ними пішла й школярка. З одного боку служниця, з другого брат, вона в середині. Вона ще раз глипнула на нього і всі троє пішли домів...

— Га! треба ждати на новий лист. Добре й те, що нині бодай хотіла побалакати зі мною. В середу маємо зійтися, писала, „цілком певно"... Як яка біда знов не перешкодить.

Стукнув палицею об камінь і пішов на збори. Спізнився пів години.

Тужно вижиданий лист прийшов аж в середу. В тім листі вона майже плакала, що в ринку не могла спекатися ні служниці, ні брата. Звинялася, що не може на середу додержати слова, бо цілком неожидано виїздить на весілля своячки. Вона буде дружкою, „всечесніший" дружбою. Вернеться найдалі за десять днів і про це дасть йому зараз знати.

— Десять днів... Скажуся! — подумав Стефан, прочитавши листа.

Саме за десять днів був термін його іспиту. Забрався до скриптів. Читав цілими днями і ночами, та прочитане лишало в голові лиш дуже невиразні сліди, або й цілком до голови не лізло. До Галі не навідувався. Майже забув, що вона жиє. Петро дразнив його нераз тим, що деяка панна стужилася за ним і він повинен бодай на хвилю зайти до неї.

— І ти знаєш, і вона знає, що маю іспит, а нічого не вмію. Зрештою, панщину вже скасували. Я не є заводова машина до забавлювання дівчат.

— Прости, що пригадаю тобі: вона твоя наречена. Для нареченої кождий чесний мужчина має деякі обовязки.

— Чесний... чесний! — повторяв Стефан, коли Петро відійшов.

Тим одним словом „чесний" Петро вбив Стефанови неабиякого клина в голову. Зразу дуже розсердився. Колиж трохи подумав, то і йому стало ясно, що його поведення з Галею не дуже чесне. Похибку мож було направити і нині відвідав її. Галя бачила, що він до крайности роздражнений, тож не робила йому ніяких закидів. І не питала, чому так довго не навідувався до неї.

— Причиною всього того є наука, — думала. — Надходить термін іспиту, отже він тому такий дивак. Раз прийде, раз ні; раз говорить щиро, другий раз ні.

Стефан був сьогодня дуже маломовний. Посидів хвилю і пішов. Він знов нетерпеливо дожидав листа від школярки. Чим ближче було до того критичного дня, тим більше примховате було його поведення. Лист не приходив. Аж точно того дня, коли мав сідати до іспиту, прийшов той лист.

Дівчина пише, що приїхала вчора і вже нині хоче з ним бачитися. Часу має досить, бо випросила собі від мами двогодинну відпустку, будьтоби на „візиту" до приятельки, котрої цілком нема у Львові. Прийде в десятій годині до ботанічного городу при університеті. Будуть могли побалакати до дванацятої години. Також скаже йому, як познакомитися з її батьками ще сьогодня на виставі.

„Прийдіть доконче", закінчила, „бо інакше все пропало. Завтра виїздимо на довший час до Закопаного, де будуть також наші знакомі, між ними і той безвусий, про котрого я Вам вже писала".

Прочитавши такий лист, Стефан вприв і, важко зітхаючи, думав:

— Небувалий пех! У мене іспит пів до одинацятої, а вона замовляє мене на десяту. Ще коби не спізнилася, то ми мали би бодай пів години часу.

В ботанічнім городі був уже перед десятою. Сидить при вході і числить секунди. Дивиться на годинник: доходить пів до одинацятої. Там на горі зараз зачнуться іспити, а її ще нема. До голови прийшла йому добра думка, тільки що спізнена. Вдарився рукою в чоло:

— Ах який я дурак! Чому я не звірився Петрови і не привів його з собою сюди? Він би її пізнав. Я міг його тут посадити, щоби, як вона надійде, сказав їй, що я здаю іспит і що за хвилю зійду до неї. А так, я піду нагору, вона надійде сюди, розглянеться і, не бачучи мене, погадає, що я не хотів прийти. Піде й більше її не побачу. Щож робити? Бє вже пів до одинацятої! Треба йти!

Побіг до університету. Надбіг саме в останній хвилі. На перше питання не відповів нічого. На друге відповів знаменито, лиш не те, про що його питали. Чим далі, тим більше баламутні були його відповіди. Провалився. Так ганебно, як нікотрий з його товаришів. Просто з салі побіг у город.

— Нема, нема! — говорив до себе голосно і сарака з досади заплакав. Перебіг цілий город ще раз, школярки ні сліду. Виходячи з городу, сказав, затискаючи пястуки:

— Я тебе мушу знайти! Мушу, хочби мені прийшлося світ цілий перевернути догори ногами.

Вибіг на місто і ганяв всіми вулицями. Думав, що десь випадково попаде на неї. В такім випадку рішився забалакати до неї таки зараз на вулиці. Бігав і бігав, та не вибігав нічого. В шестій побіг на виставу, де шниряв у всіх павільонах і ресторанах. Збігав по сто разів кожду алею, зревідував кожду закутину, та свого божища не знайшов. Вприв так, що піт виступив аж на верх крізь сурдут. Над вечором ноги вже відмовили послуху. Сів на лавку і довгий час не рухався. До дому вернувся фіякром.

— До Закопаного поїду! — подумав. — Там хіба знайду її.

До Закопаного не поїхав, бо не мав грошей. Лишився у Львові. Більше як тиждень не показувався людям на очи. Соромно йому було, що провалився при іспиті. Цілими днями лежав дома на отомані, або скорими кроками міряв хату. Як вийшов на вулицю, то пантрував, чи не йде який знакомий, щоби завчасу зійти з дороги і не стрінутися з ним.

(Дальше буде).

З УКРАЇНСЬКОГО ЖИТТЯ В АМЕРИЦІ

РОМ, Н. Й.

Відкриття Українського Народного Дому.

Дня 29 травня б. р. відбулося в нас святочне відкриття Українського Народного Дому. Цей день лишиться в памяти своїм і чужинцям, громадянам міста Ром і околиці.

Отець М. Надсвищук з Ютіки, Н. Й., відправив богослуження, яке закінчилось в 1-шій годині пополудни, а потім зачався похід від церкви до Народного Дому. Гарно пишалась наша дітвора, як хлопці так і дівчата, в народних строях, що йшли в супроводі прапорів американських і українських. За дітьми йшли братства й товариства, котрі запрошені були на це свято. Похід був величавий і зробив враження як на своїх так і на чужинців, котрі приглядались дому.

Коли ми прийшли до Українського Народного Дому, то в салі ми побачили великий портрет Гетьмана Мазепи, прибраний українськими вишивками, а також портрети Тараса Шевченка, І. Франка і Юрія Вашингтона.

У домі відправлено короткий молебень. Відтак голова І. Лаврук попросив о спокій і покликав першого бесідника, котрим був мейор міста, Dr. W. B. Ried. Мейор у своїй короткій промові сказав привіт і похвалу, що Українці збудували такий гарний дім. Свою промову він закінчив словами віри, що Україна стане незалежною, як і інші держави світа.

Другим бесідником був директор публичних шкіл, Mr. Charles Lanigan, котрий в своїй довшій промові пояснив, що він дещо більше знає про Україну й її нарід та про її богатства.

Третім бесідником був шериф Онейда Кавнти, Mr. A. Ellenger, котрий в своїй короткій промові висказав свою гарну опінію щодо українського народу й закликав всіх Українців, щоб ставали американськими горожанами, додавши при тім, що Українці, котрі вже є горожанами, поводяться чесно й морально та шанують американські закони.

На четвертого бесідника покликано громадянина О. Гудза, котрий пояснив, яка недоля нас пригнала на землю Вашингтона. Він згадав про наші діти, котрі уроджені на американській землі й що з ними моглоб статись на будуче, коли би ми були байдужними. Бесідник пояснив, яке значіння має У. Н. Дім для нас, а зосібна для наших дітей.

Після нього говорив наш шановний гість, старий Лемко, Демян Мерена з Геркімер, Н. Й. Цей старий піонір порівняв часи минувшини з перед 50 літ, коли сперш у зачинали будувати церкви, закладати українські організації, а вже пізніше будувати народні доми. На кождому полі все були перші Лемки. Старий промовець закликав нашу молодь читати українську історію, щоб довідатись про минуле українського народу. Промовець закликав шанувати рідну мову.

Потім говорив о. В. Горохівський, котрий пояснив коротко, як ті два прапори, американський і український, близько один другого й як Юрій Вашингтон в середині. З одної сторони наш незабутній Тарас, а з другої сторони І. Франко. Так ще прийде час, коли Україна буде дружно жити з Америкою, як ті прапори дружно стоять один біля другого.

По нім говорив громадянин Яків Щигіл, член товариства ім. Льва Толстого в Ром, Н. Й. У своїй короткій промові він зазначив, скільки Українців жиє в Росії, скільки в Галичині й у Чехословакії та в Румунії. Побажав бесідник, щоб Українці були злучені в одну українську державу, а тоді можуть знати, що ніхто їх не побідить, бо в лучности сила. По вичерпанню промов приступлено до обіду. По обіді Молодечий Клюб з Ром відтанцював кілька танків. Публика нагородила танцюристів гучними оплесками. Найбільше цікавило публику, коли зявились на сцені хлопці Запорожці з шаблями. Оплескам не було кінця. Український хор з Геркімер під проводом свого дірігента, о. В. Горохівського, відспівав кілька пісень. Потім відспівав сольові пісні громадянин С. Максимів з Геркімер. На тім свято закінчено і голова Лаврук подякував всім гостям за численну участь у нашім святі.

Гість.

БОФАЛО, Н. Й.

Закінчення шкільного року.

Дня 19. червня ц. р. відбулося в нас при український православний парохії урочисте закінчення шкільного року рідної школи, яку провадить о. С. Мусійчук. В програму входили точки діточих хорів, сольових співів, дуетів, деклямацій, вправ, точок музичних, а також діточе представлення в 3 актах, „Петрусь Сирота". Між іншим десятеро дітей скінчили школу й отримали свідоцтва, а саме: Софія Юзвак, Ірися Мусійчук, Софія Яблонська, Павло Офінович, Теодор Коваль, Франко Шмігельський, Володимир і Михайло Макогон, Евген Приставський і Степан Боднар.

Присутних було поважне число, а також репортер американської газети, який дав у часописі „Таймс" малу згадку, що тут подаємо.

UKRAINIANS GRADUATE.

Graduation exercises of St. Mary's Ukrainian school were held in St. Mary's Orthodox church hall, 448 Elk street, last night.

Graduates were: Sophie Yuzwak, 357 Bristol street; Irene Musiychuk, 448 Elk street; Sophie Yablonska, 460 Elk street; Paul Ofinowicz, 453 Elk street; Eugene Prystawsky, 178 Miamai street; Frank Smigelsky, 303 Louisiana street; Theodore Kowal, 186 Louisiana street; Michael Makohon, 22 Euclid street; Walter Makohon, 22 Euclid street; Stephen Bodnar, 805 Elk sreet.

(Buffalo Times, June 20, 1932).

ПОДЯКА.

Ксеня Бучацька, вдова і жінка по бл. п. Антонови, складає подяку головному урядови У. Н. Союза за негайне виплачення посмертного в сумі $750.

Тут рівнож складаю подяку Товариству „Любов, від. 45 в Филаделфії, Па., за щиру поміч і участь у похороні, а особливо за те, що замісць вінка передало мені згадане Товариство готівкою $10.

Микола Ю. Сеник, секр.

Пан Грибик залюбився в панні Орисі й так висловлює свої почування:

— Панно Орисю, що тут багато говорити… я не знаю, як це сказати… та колиб я був вами, то не міг би жити без себе…

ВІДПЛАТА.

(Перське оповідання).

У Персії жив раз чоловік, що мав великі гроші й маєтки. В нього заночував раз один купець, що прийшов із чужини. На вечір сказав богач подати пишні страви. Оба сіли при столі та їли. Купець глянув у темний кут кімнати й побачив там дуже гарну жінку, що їла з собакою з одної миски. Коли купець побачив це, дуже здивувався та спитав господаря: „Що це значить?"

На це богач дуже посумнів та сказав, що ледви чи знайде слова, щоби йому це пояснити. Купець став просити, тому богач згодився та оповів таке:

Ця, що осьтут бачиш її такою упокореною, то була моя жінка. Всі мої гроші, все моє добро було її. Я мав невільника Мурина. З ним жінка мене зраджувала. Щоби могли жити так, як самі хочуть, щоби їм не перепиняти, постановили позбутися мене.

Раз каже жінка до мене: „Ти такий сумний, а я хотілаб бути сама одна з тобою. Лише з тобою!" Повела мене на самітне місце, де веліла розложити намет. Нараз із корча вискочив Мурин. Це й був для моєї жінки знак, тепер разом із Мурином кинутися на мене. Вони хотіли вбити мене. Та тут прискочив мій песик, що йшов видно за мною, кинувся ззаду на Мурина і впився зубами в його литку. Так я висвободив собі руку й схопив мою жінку. Вона вирвалася мені, тому я вбив невільника. Коли я тепер хотів покарати жінку, вона припала мені до ніг і з плачем узяла мене за руку. Я не хотів робити того, що належало лише до Бога. За кару за свою невірність мусить вона їсти з тим песиком, що тоді поміг мені.

„ОРЖЕЛ БЯЛИ".

Раз Лев, Влодко тай Кирило в холоді сиділи
Та звичайно, як то діти, собі жебоніли.
То про теє, то про сеє вони розмовляли,
Аж нараз стали питатись: що це „оржел бяли"?
„А то певно така жаба, що рябинки має;
Вона сидить у болоті бородов махає,
А зубами аж скрегоче, бо дуже голодна,
Увесь світ вона поїлаб, коби лише годна.
А може ти ліпше знаєш? — то скажи, Кирило".
„Та то така крива льоха, має хвіст так рило.
Вона рило як піднесе, а хвіст як закрутить —
Увесь світ вже добре знає, що від неї чути!"
Влодко каже: „Я найстарший, то найліпше знаю,
Послухайте, зараз скажу, чи я це вгадаю.
Вона тепер не їсть курят, лише самі люди.
То така чорна ворона, що літає всюди;
За ті люде, що поїла, я їй пригадаю:
Скручу шию, вломлю крила, ноги повтинаю,
Тоді пущу цю каліку у світ межи люди;
Хоч поїла людей стільки, то більше не буде".

Катерина Сарабун.

В ТОВАРИСТВІ ВЕЛИКИХ ЛЮДЕЙ

Кажуть: з яким пристаєш, таким сам стаєш. Пристаєш з низьким і підлим, то й сам станеш низьким і підлим. Хочеш піднестися на вищий степень розвою, товаришуй з небуденними людьми.

Як це робити? — спитаєте. Здається, не кождому це можливе. Здається, що людині без великих грошей, без великих звязків — це неможливе.

А чейже є спосіб, що й людина без грошей, без впливів і звязків може товаришувати з великими людьми, набиратися від них великих чувств і великих думок. Способом до цього є книжки, твори великих письменників, великих поетів, великих повістярів, великих учених.

Ми, Українці, лишаємося позаду культурних народів не тому, що не маємо великих творів, писаних українською мовою. Ми їх маємо, і маємо немало, більше ніж Серби, Хорвати, Болгари і багато інших. Та остаємось позаду інших народів головно тому, що своїх письменників не знаємо, що з розумними людьми товаришувати не любимо, що не хочемо пізнати великих думок великих мислителів, ні великих почувань великих поетів і повістярів.

Коли ми забажаємо вже їх пізнати, то хіба з другої руки. Ми ждемо, щоби нам хтось прочитав великі книжки та своїми словами розказав. На те ми йдемо на свята, ювилеї, концерти. Там нам бесідники розказують про думки й почування великих людей. І нам здається, що по короткій промові можна присвоїти собі великі думки великого вченого, або великі почування великого поета. Що це є неможливе, видно на перший погляд ока. Навіть у годинній промові не можна виложити тих думок, які вчений передумував роками; ні тих почувань, які поет перечував довгими досвідами й переживаннями.

Хто так думає, той самого себе дурить, що він робиться культурною людиною тоді, як він тільки дичіє без кращих думок і почувань. Хто думає в цей спосіб збогачувати свою душу, той тільки вдає, що йому про це йде. На ділі йому розвій думки, почування, серця, душі зовсім байдужий.

Щоби пізнати великі думки й почування, треба самому вчитися й вдумуватися в праці великих учених і вчуватися в твори великих поетів. Треба читати, думати й відчувати, і ще раз читати, і ще раз думати й відчувати.

Та цього року навіть концертів нема. Видно це добре з оголошень цьогорічних обходів. Цього року навіть тої дрібненької користи, яка може прийти чоловікови з вислухання святочної промови, нема. Цього року наші люди зреклися навіть цеї скупової духової поживи, яка є в таких промовах. Цього року наші люди справді немовби вийшли на душевну пустиню, немовби справді зреклися думати й відчувати.

Щоби не допустити до повного душевного опустіння, адміністрація „Свободи" постановила пустити по зниженій ціні твори Тараса Шевченка, найбільшого українського поета, бо ніякий інший український поет не писав так захоплюючо й палко. Ніхто з українських поетів не розбуджує в читачі такого співчуття до терплячих людей; ніхто не виробляє кращих почувань у людині. Його поезії мають широку скалю й усякий знайде в них висказані горячим словом свої власні думки й почуття. Знати ці твори — значить збогатити свою душу великим богацтвом переживань поета, котрий за своє життя пережив і перечув таку тяжку й ріжнородну долю, як мало котрий поет людства. Всі скарби тої богатої душі, признані по широкому світі, стають приступні людині, що знає українську мову, за кілька долярів. За кілька долярів чуєте слова Тараса Шевченка, одного з найбільших поетів славянства.

ОТСІ ТВОРИ ТАРАСА ШЕВЧЕНКА

ПРОДАЄТЬСЯ ПО ЗНИЖЕНІЙ ЦІНІ:

ГАЙДАМАКИ або ІЛЮСТРОВАНИЙ КОБЗАР Т. Шевченка з дуже гарними ілюстраціями, виданий артистом А. Г. Сластьоною. Формат книжки 14x17. В паперовій оправі $3.50. Тепер — $2.00
В полотняній оправі $4.50. Тепер — 2.75
В гарній люксусовій оправі $6.00. Тепер — 3.50

КОБЗАР Т. ШЕВЧЕНКА, сторін 707, оправлений. Ціна $2,50. Тепер — 1.75

КОБЗАР Т. ШЕВЧЕНКА, сторін 309, видання Українського Слова. Ціна $1.50. Тепер — 1.00

ТВОРИ ТАРАСА ШЕВЧЕНКА, в 3-ох томах, в гарній оправі. Ціна $8.50. Тепер — 5.00

ТВОРИ ТАРАСА ШЕВЧЕНКА, в 5-ох томах, звичайна оправа. Ціна $15.00. Тепер — 7.50

Повищі книжки повинні знаходитися в кождій товариській бібліотеці, як також і в кождій українській хаті.

Замовлення разом з належитістю слати до:

"SVOBODA,"
81-83 GRAND ST., (P. O. Box 346) JERSEY CITY, N. J.

НАРИС ЗАКІНЧЕННЯ ШКІЛЬНОГО СЕЗОНУ ШКОЛИ УКРАЇНСЬКОГО ТАНКУ ВАСИЛЯ АВРАМЕНКА

Подається до загального відома, що закінчення шкільного сезону шкіл українського танку Василя Авраменка відбудеться в такім порядку:

НЮ ЙОРК, в четвер, 23-го червня, в салі Школи Українського танку, 2-га Евеня. Танцюристи усіх курсів мають явитися в українських строях.

ФІЛАДЕЛФІЯ, в суботу, 25-го червня, в українській салі при Норт Фрленклин улиці.

КЛІВЛЕНД, у вівторок, 28-го червня, в салі Народнього Дому.

ДІТРОЙТ, в четвер, 30-го червня, в Українській Хаті.

ШИКАГО, в суботу, 2-го липня, в Православній Салі, загальна лекція усіх танцюристів й проба до виступу на 3-го липня в Арені Солджерс Філд. 143,5

У всіх містах танцюристи являються в українських строях.
Вступ вільний. — Повинні явитися всі родичі.
Початок в годині 7-мій ввечір.

АЛЬБОМ УКРАЇНСЬКИХ ВИШИВОК

ЩО ОБНІМАЄ 12 КОЛЬОРОВИХ ТАБЛИЦЬ ПОВЕРХ 120 НАЙВИБАГЛИВІШИХ УЗОРІВ З ВЕЛИКОЇ УКРАЇНИ, ГАЛИЧИНИ Й БУКОВИНИ.

Видання кооперативи „Українське Народне Мистецтво" у Львові, в мистецькій обгортці артиста М. Бутовича. Ціна $1.10.

Замовляти:

"SVOBODA,"
81-83 GRAND ST., (P. O. Box 346) JERSEY CITY, N. J.

РУХ ПО ВІДДІЛАХ У.Н.СОЮЗА.

ПЕРТ АМБОЙ, Н. ДЖ.

25-літня річниця істнування відділу „Запорозька Січ".

Цими днями минає 25 літ істнування „Запорозької Січи", 155 відділу У. Н. Союза.

Є це один з найбільших відділів У. Н. Союза, бо має коло 400 членів. За 25 літ свого істнування він зробив незвичайно багато для своїх членів, потішив неодну вдову й сироту, втер неодну сльозу, вспокоїв неодно серце, приніс неодну зараду. Зробив він це завдяки діяльности своїх щирих членів, своїх орґанізаторів і урядників.

Тому й не диво, що відділ постановив відсвяткувати память свого 25-літнього істнування, щоби пригадати своїх померших членів, піднести роботу відділу в минувшині, дати признання тим, що своєю роботою причинилися до зросту відділу та до його діяльности, а тимсамим піддержати орґанізаційного духа в своїх членах та загріти їх до дальшої праці на будуче на користь свою і своєї орґанізації.

В тій цили відділ постановив урядити спеціяльне ювилейне свято. Відбудеться воно в неділю, дня 26 червня б. р. На це свято запрошено всіх членів Товариства, а передовсім тих батьків, що мають дітей, котрі покінчили 18 рік життя та можуть перейти з Діточого Департаменту до членів дозрілих. Запрошено теж як гостей членів інших відділів У. Н. Союза. Свято відбудеться в Українській Галі при Стейт стріт, в Перт Амбою. Пічнеться в 2 годині зполудня.

ДЕ РОСТУТЬ ДИКІ АНАНАСИ?

У Паляболя, над берегами ріки Конґо, ростуть дикі ананаси так масово, як деінде буряни. На великому торговельному шляху з Летет до Станлей Пул цієї ростини всюди повно й творить обобіч густі живоплоти. Земля в тих сторонах така врожайна, що доволі кинути шишку або ананасовий листок, щоби розмножився. Не лише туземці живляться тим сочистим і запашним овочем; дають його там також худобі та свиням. Домашня птиця, кормлена ананасами, має спеціяльний запах і дуже ніжний смак. Треба згадати, що між ананасами з Конґо й тими, що їх продають по крамницях по всьому світі, є така ріжниця, як між найгарніщим яблоком і лісовою квасницею.

ХЛІБОРОБСТВО В КИТАЮ.

Управа ріли в Китаю більше городова. На 30 міліонах гектарів землі жиє там понад 400 міліонів людей. Та що більшу частину країни займають пустині й гори, тому в урожайних землях жиє по 600, а навіть 1,000 і 1,500 людей на квадратну милю. Велике значіння для городового хліборобства має те, що в Китаю пори року дуже правильні.

В північному Китаю плекають головно просо, крім того зеленину та стручкові ростини. Пшениця, гречка, ячмінь і овес відграють лише підрядну ролю. На півдні головний продукт це багонний (мочаровий) риж, що займає $\frac{1}{8}$ всієї пільної поверхні тієї частини краю. Рижові жнива відбуваються двічі до року. Ростуть тут теж: зеленина, стручкові ростини, цукрова тростина та чайний корч, тютюн, мак, коріння. З ріпаку, гірчиці, арахісу та сезаму роблять олій, а макухами з тих ростин гноять ріллю. Прядиво та матерії на одежу роблять із бавовни та конопель. У Китаю ростуть морвові дерева, тому там плекають шовківниці-прядки. Плекають теж ріжні овочеві дерева.

Поля поперетинані каналами. На півдні побудовані на збочах гір тераси (у формі сходів), на які понасипали верстви врожайної землії. Таксамо роблять на воді: на великих тратвах насипають грубі верстви землі. Такі городи роблять головно на озерах.

У горах і на терасах хлібороби вживають рискаля, ґраси, граблів. На рівнинах уживають плуга та борони й камяного вальця. Плуг тягне сам Китаєць; ледви 1/10 хліборобів уживає волів до помочі при праці на ріллі.

Прикметою китайського рільництва при управі ріли є дбайливість і точність. Нпр. риж так плекають: Спалять стерню та хабуззя, погноять, перекопають землю та заскородять граблями. На більших господарствах орють двічі, волочуть (боронами), потім порозрушують лопатою та граблями, переїдуть вальцями, щоб утовкти на гладко. Зерна не сіють відразу на полі, лише на спеціяльних грядках. Там зерно забезпечене перед комахами вапном і добре погноєне кільчиться дуже скоро. Сіють так у ріжну пору, щоби мати, коли треба, готові ростинки до пересаджування. Як скінчаться перші жнива та приготовлять поле, пересаджують на нього готові ростинки. Таким способом одно засіяне зеренце дає до 60 колосків. Засаджені поля заливають водою. Задля того мають ріжні засоби, а щоби добре наводнювати, того пильнують спеціяльні державні службовці. Під водою ростуть ростини скоро, а ввесь час рільник їх доглядає. Малі та слабі ростинки все виполюють, а хабаззя, перемішане з намулом, дає добрий погній для обкладання корінців. Потім знову заливають водою, а ростини, що ростуть, поливають 10-кратно розпущеним людським погноєм. Коли риж починає достигати, перестають його наводнювати. Жнуть риж серпами.

Опісля гноять знову ріллю намулом, зогнилими рибами, компостом і вапном і наново управляють землю, бо вона після жнив не лежить нітрохи відлогом. Її засівають і вона дає кілька жнив до року. Звичайно засівають так: 1) від травня до липня риж для їжі; 2) від липня до жовтня риж для фабрикації горівки; 3) біб, капуста, каляріпа та ріпак; 4) конюшина, засівана в лютім як зелений погній; 5) після наводнення зерно збирають у квітні. Потім добре гноять землю та наново плекають риж. Так то одно поле дає три жнива збіжа, раз мають зеленину, і між тим часом зелений погній (конюшину). На одному гектарі Китаєць має стільки плодів, що в інших країнах (напр. у Галичині) із 10—20 гектарів. У північнім (холоднішім Китаю) мають лише жнива двічі на рік.

Уся земля в Китаю є державною власністю, одначе кожен мущина може її дістати $\frac{3}{4}$ гектара як неподільне добро, яке одідичить і якого не може продати. Так то 75 міліонів гектарів, або $\frac{1}{4}$ поверхні Китаю є в руках дрібних хліборобів, а решту має держава. Та і з державної посілости можна дістати за малою заплатою малі парцелі на умовинах дідичного ужиткового права. Право це вільно виарендувати або продати, а тратить воно силу лише тоді, коли поля не обробляти через три роки. Так можна побільшити посілість, та лише до деяких границь. Зрештою при такій тяжкій роботі на ріллі треба багато робітників, тому не можуть повставати великі земельні власники. Пересічні селянські господарсва є по 4—6 гектарів, а 12—18 гектарів у горах. Більші господарства з давніх часів по 300—500 гектарів переважно виарендувані дрібними парцелями за $\frac{1}{2}$ до $\frac{1}{3}$ части жнива.

Студент (до своєї господині): Прошу пані приносити мені каву й воду до голення окремо, а не рівночасно.

Господиня: А то чому?

Студент: Бо часом не можу відріжнити кави від води...

КАВКАСЬКІ ЧАРІВНИКИ ЗАПАХУ.

Останні мистці вимираючого знання, яке поставило собі за завдання вчинити людей пахучими, жиють ще в Даґестані та Царгороді. Сьогодні їх люди вже легковажать, так бодай жалівся один із тих останніх моґіканів письменникові Есадові беєві. Вияснив йому й основи свого мистецтва, яким в останніх часах користувалися на дворі царгородського султана Абдула Гаміда.

Такий мистець запаху мав обовязок підшукати відповідний запах для кожної особи та виробити його. Перфуми вироблені фабрично здавалися для людей Сходу варварством. Кожен, мовляв, потребує окремого, спеціяльного запаху. Кожда нова дівчина, що дісталася до гарему турецького султана або перського шаха, мусіла станути насамперед перед мистцем запахів, заки прийшла перед очі свого пана. Мистець запахів спитався її, відкіля вона, які її звичаї та виховання, сказав їй танцювати, співати та їсти, оглядав її з усіх бокків і довго роздумував, яку думку сказати про неї.

Потім працював часто кілька тижнів, щоби виробити кілька краплин запашної есенції, якою дівчина мала ріжнитися від інших. Ця перфума мала піднести характеристичні прикмети її вдачі та тіла.

Інакший запах діставала пристрасно-дика лезґінка, інший пересичена культурно княжна. Щойно як була готова перфума, йшла дівчина до фризієра (барбера) та знавця шмінки, вкінці до кравця та ювілера.

Інших запахів потребували мущини-вояовники. Тих запах мав побуджувати до войовничости а також мав бентежити їх ворогів. Найголовнішою складовою частю таких військових „перфум" був чісник. Ним часто кавкаські верховинці натиралися перед боєм. Мистці запахів твердять, що запах чіснику наганяв на ворога страх і переполох.

Та виріб „мужеських перфум" був лише побічним заняттям мистців запахів. Головними відборцями перфум були передовсім жінки.

Також книжки мусіли мати спеціяльний запах. Не було це легко знайти для деякої книжки відповідний запах. Треба було порадитися з автором і ілюстратором. Все мусіло робити гармонійне враження. Головною метою запаху мало бути, мовляв, те, щоби читач не вснув.

Тепер це мистецтво вже пропало. Книжки та дівчата не пахнуть уже відповідно до свого змісту. Останні мистці того знання жили розкинені в Туреччині, Персії та даґестанських горах. І відказують на Коті-я (Француза, фабриканта перфум), який знищив їх звання.

Коробюк вернувся додому пяний. Жінка ганьбить його:

— Ти драбе, вертаєшся знову так пізно! Певно пропив усі гроші.

— Дуже тебе перепрошую, як я вийшов із гостинниці, то була щойно девята година.

— Ти брехуне! До гостинниці маєш три коротенькі вулички і ще смієш переконувати мене...

— Так, короткі, зате які широкі!

ДРІБНІ ОГОЛОШЕННЯ

ТАРЗАН І НЕВІДОМА ІМПЕРІЯ.

(66)

В підцемеллю цирку Тарзан здибав Люкедія й, не довго думаючи, наказав йому скорше йти до недалекого селища дикунів, щоб наклонити їх рушити до міста проти цезаря, їхнього гнобителя. „Тепер іди до Порти Преторії й попроси там в Апіюса Аплясуса дозволу вийти тобі свобідно з міста, щоб тебе не затримала сторожа Сублятуса!" — сказав йому Тарзан. Люкеді згодився з Тарзаном і негайно подався виконати його доручення.

—o—

Тоді Тарзан звернувся до своїх малп і сказав їм їх мовою, щоб вони трималися його близько і робили лише те, що Тарзан їм скаже. Таксамо він наказав людям, що трималися його. Отсе дивне Тарзанове військо вийшло на арену порожнього цирку, щоби потім опинитися на вулиці. Тут Тарзан всіх трохи затримав, бо треба було чекати відомостей від Максімуса Преклярyса. Всі тепер дивилися на Тарзана як на свого ватажка, якому треба коритися.

У той час Максімус Преклярус подався до касарні, де були вояки цезарської ґвардії, якими він командував до свого несподіваного арешту. Преклярус хотів їх намовити на свою сторону та на сторону Тарзана. Він виголосив до них палку промову й заохочував вояків іти за ним. Вони любили молодого патріція від часу, коли він командував ними й тримав себе як старший брат. Вояки рішили стати на його сторону, хочби це коштувало їх життя.

—o—

Скоро Максімус Преклярус вивів їх на вулицю. Тут він розділив вояків на кілька окремих відділів, яким наказав обсадити певні будинки. Один відділ він післав обсадити місцевий уряд, що звався Порта Преторія, якщо командант міста, Апіюс Аплясус, не схоче приєднатися до бунтарів. При собі Преклярус лишив більші сили вояків і з ними приєднався до Тарзана. Всі разом рушили до цісарської палати, звідки вже доліталиголоси розлюченого народу.